2.5.2025

Viite: Ympäristövaliokunta 6.5.2025 / U 13/2025 vp / Asiantuntijapyyntö

Asia: U 13/2025 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi direktiivien 2006/43/EY, 2013/34/EU, (EU) 2022/2464 ja (EU) 2024/1760 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse tietyistä yritysten kestävyysraportointia ja huolellisuusvelvoitetta koskevista vaatimuksista (COM(2025) 81 final) ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetuksen (EU) 2023/956 muuttamisesta rajalle perustetun hiilidioksidipäästöjen säätömekanismin yksinkertaistamisen ja vahvistamisen osalta (COM(2025) 87 final)

Ympäristöministeriön asiantuntijalausunto eduskunnan ympäristövaliokunnalle

Ympäristöministeriö kiittää mahdollisuudesta esittää lausuntonsa komission ehdotuksista yritysten kestävyysraportointia ja huolellisuusvelvoitetta sekä hiilirajamekanismia koskevien tiettyjen vaatimusten yksinkertaistamisesta. Ehdotukset on annettu ns. Omnibus I -pakettina, jonka on tarkoitus keventää sääntelyä ja siten vähentää yritysten taakkaa.

Ehdotus on osa EU:n komission laajempaa pyrkimystä keventää yrityksiin kohdistuvaa sääntelyä kilpailukyvyn edistämiseksi, mistä komissio on antanut työohjelmassaan suuntaviivoja.

Yritysten kestävyysraportointi ja yritysvastuusääntely

Ympäristöministeriö on ollut yhteistyössä vastuuministeriön kanssa laatimassa U-kirjelmän yritysten kestävyysraportointia (Corporate Sustainability Reporting Directive, CSRD) ja huolellisuusvelvoitteita (Corporate Sustainability Due Diligence, CSDDD) koskevia sisältöjä. Kannatamme valtioneuvoston kantaa ja sääntelyn käytettävyyden parantamiseen tähtäävää yksinkertaistamista. Nostamme esiin muutamia huomioita ehdotuksesta erityisesti ympäristövaikutusten näkökulmasta.

Ympäristöministeriö korostaa, että kestävän rahoituksen toimeenpano ja siten EU:n ilmasto- ja ympäristötavoitteiden edistäminen yksityisillä investoinneilla edellyttävät luotettavaa raportointia. Raportointivelvoitteet parhaimmillaan ohjaavat myös toiminnan kehittämistä ja ovat tärkeä elementti vihreän siirtymän edistämisessä. Pitkällä aikavälillä yritysten kilpailukyky on yhteydessä ilmaston ja ympäristön tilaan, ja kestävä liiketoiminta tekee yrityksestä resilientimmän esimerkiksi ilmastonmuutoksesta aiheutuville riskeille ja epäjatkuvuuksille.

Raportointivelvoitteiden yksinkertaistamisella voidaan helpottaa yritysten keskeisten kestävyysvaikutusten tunnistamista. Velvollisuuden ulkopuolelle jääviä yrityksiä kannustetaan vapaaehtoisen kevennetyn kehikon mukaiseen raportointiin. Raportointitaakkaa voitaisiin lisäksi helpottaa komission ohjeistuksilla. Ympäristöministeriö kiinnittää huomiota siihen, että yritysten rahoittajat ja sijoittajat tulevat yhä tarvitsemaan tietoa yrityksen kestävyysvaikutuksista omien raportointivelvoitteidensa täyttämiseksi. Näihin seikkoihin tulee

jatkossa kiinnittää huomiota, jotta yrityksille ei aiheudu mahdollisesti epäyhtenäisistä tietovaateista lisätaakkaa ja jotta rahoitusala kykenee kohdentamaan pääomia kestävän kehityksen mukaisesti.

Ympäristöministeriö kiinnittää huomiota kestävän rahoituksen luokitusjärjestelmän eli taksonomian muutosten mahdollisiin vaikutuksiin. Rahoittajien kiinnostus taksonomian käyttöön rahoituksen kohdentamisessa kestäviin investointeihin voi vähentyä. Osittaisen taksonomianmukaisuuden raportoiminen vapaaehtoisesti toisaalta voi edistää ns. siirtymärahoitusta eli rahoituksen suuntaamista investointeihin, joilla yritys muuttaa toimintojaan ympäristön kannalta kestäviksi. Ympäristöministeriö pitää tärkeänä taksonomian perusperiaatteiden säilyttämistä, vaikka osittaisella taksonomianmukaisuudella voidaan laajentaa taksonomian käyttöä.

Yritysvastuudirektiiviin ehdotettu huolellisuusvelvoitteen rajaus suoriin liikekumppaneihin voi heikentää mahdollisuuksia tunnistaa ja ehkäistä yrityksen toiminnan haitallisia vaikutuksia. Toimintoketjun päässä on tyypillisesti suurin riski haitallisille ihmisoikeus- ja ympäristövaikutuksille, esimerkiksi raaka-aineiden hankinnassa. Muutoksen mahdollisia negatiivisia vaikutuksia lieventää se seikka, että yrityksellä tulee jatkossakin olla prosessit vaikutusten arvioimiseksi ja velvollisuus perustelluissa tapauksissa ulottaa tarkastelu laajemmin toimintaketjuunsa.

Ilmastonmuutoksen torjuntaa koskevan suunnitelman muutoksissa komission ajattelu lähtee siitä, että yrityksiltä vaaditaan toimenpiteiden kuvaaminen osana suunnitelmaa ja käytännössä toimet odotetaan toteutettavan. Valvova viranomainen voisi valvoa, että suunnitelman toimenpiteet ovat toteutettavissa olevia ja myös sitä, että onko yritys edennyt niiden suuntaisesti. Mikäli yritys ei ole toteuttanut toimenpiteitä tai toimenpiteet eivät ole vieneet yritystä oikeaan suuntaan ilmastotyössä olisi niiden päivitettävä suunnitelmaansa.

Komissio ei ole kuitenkaan laatinut vaikutusarviointeja, mitä ilmastovaikutuksia toimeenpanovelvoitteen poistolla voisi olla. On joka tapauksessa tärkeää, että yritykset jatkavat määrätietoista työtään ilmastotavoitteisiin pääsemiseksi kehittäen liiketoimintaansa vähäpäästöisemmäksi ja vähemmän luonnonvaroja kuluttavaksi.

Lisätietoja:
Eeva Alho
Johtava asiantuntija
Ympäristöministeriö
puh. 0295250011

Hiilirajamekanismi

U-kirjelmän hiilirajamekanismia koskevat kannat on valmisteltu yhteistyössä TEM:n, VM:n ja Tullin kanssa. Kannat ovat ristiriidattomia.

Ympäristöministeriö korostaa, että EU:n hiilirajamekanismi on ilmastopoliittinen instrumentti, joka liittyy kiinteästi EU-päästökauppaan. Hiilirajamekanismi (Carbon Border Adjustment Mechanism, CBAM) on osa Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa ja siihen sisältyvää ilmastopoliittista lainsäädäntökokonaisuutta, jota kutsutaan myös 55-valmiuspaketiksi.

CBAM:n avulla tietyille EU:n ulkopuolelta tuleville tuotteille (rauta ja teräs, alumiini, sementti, lannoitteet sekä vety ja tuontisähkö) asetetaan samanlainen maksu kuin joka kohdistuu EU:ssa valmistettuihin vastaaviin tuotteisiin EU:n päästövähennystavoitteiden toimeenpanon seurauksena.

Mekanismin keskeisenä tehtävänä on ehkäistä hiilivuotoa ja siten päästöjen siirtymistä EU:n ulkopuolelle EU:n päästövähennystavoitteiden toimeenpanon seurauksena. Hiilirajamekanismi korvaa vaiheittain nykyisen hiilivuodon ehkäisyyn tähtäävän päästöoikeuksien ilmaisjaon niillä sektoreilla, joilla mekanismi otetaan käyttöön, niiden tuotteiden osalta, jotka tuotuina EU:hun kuuluvat mekanismin soveltamisalan piiriin.

Hiilirajamekanismilla myös pyritään siihen, että EU-tuontituotteiden hinnat heijastaisivat nykyistä paremmin niiden hiilisisältöä, ja kannustetaan ulkomaisia valmistajia ja EU-alueen tuojia vähentämään päästöjään. Tätä varten mekanismin ohjauksessa otetaan huomioon kolmansien valtioiden tuottajien toteuttamat päästövähennykset ja hallintojen käyttöönottamat ilmastotoimet. Hiilirajamekanismi myös kannustaa päästöjen tehokkaaseen globaaliin hinnoitteluun, kun CBAM-maksussa otetaan huomioon viejämaassa tuotteeseen kohdistuva päästökustannus.

Nyt käsillä oleva Omnibus-ehdotus on kannatettava. Ehdotuksessa otettaisiin käyttöön uusi kumulatiivinen tuonnin massaan perustuva kynnysarvo, joka olisi 50 tonnia maahantuojaa kohti vuodessa. Uusi kynnysarvo korvaisi nykyisen lähetyseräkohtaisen 150 euron suuruisen kynnysarvon raudan ja teräksen, alumiinin, sementin sekä lannoitteiden osalta.

Kynnysarvon muuttamisen seurauksena yritysten hallinnollinen taakka kevenisi. Hiilirajamekanismin velvoitteet poistuisivat EU-tasolla noin 182 000 maahantuojalta (90 prosenttia maahantuojista), joista suurin osa on pk-yrityksiä. Muutoksen jälkeen hiilirajamekanismin soveltamisalaan kuuluvista päästöistä katettaisiin edelleen yli 99 prosenttia. Ympäristöministeriö korostaa korkean päästökattavuuden merkitystä mekanismin vaikuttavuudelle ja pitää ehdotuksessa hyvänä, että kynnysarvoa tarkastellaan säännöllisesti, jotta päästökattavuus pysyisi erittäin korkeana.

Uusi CBAM-tuonnin kynnysarvo poistaisi Suomessa Tullin arvion mukaan CBAM-velvoitteet 92 prosentilta nykyisistä CBAM-velvollisista kuitenkin niin, että 99 prosenttia CBAM-tuonnin päästösisällöstä pysyisi mekanismin piirissä.

CBAM-asetuksen mukaan maahantuoja voi hakea alennusta CBAM-maksuun lähtömaassa tosiasiallisesti maksetun päästömaksun perusteella. Esitys toisi tämän tosiasiallisesti maksetun päästömaksun rinnalle vaihtoehdoksi vuodesta 2027 alkaen laskennallisen päästömaksun, jonka suuruus määritettäisiin komission määrittämien hiilen hintaa EU:n ulkopuolella kuvaavien laskennallisten oletusarvojen perusteella. Mahdollisuus käyttää laskennallisia arvoja vähentää sekin CBAM-velvollisten hallinnollista taakkaa.

Lisätietoja:
Karoliina Anttonen
Lainsäädäntöneuvos
Ympäristöministeriö
puh. 0295250065